

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Quid sit idololatria, & quale peccatum. Punct. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

ceremonias præter Ecclesiæ morem misceas: vt bis Alleluia vbi vnum, vel nullum est dicendum Gloria & Credo, vbi omittendum est. Hæc enim media assumpta ad honorandum Deum non illum honorant, sed dehonstant; sed quia per se nihil falsum significant; ea de causa cultus, qui illis deferunt Deo, superfluus dicitur, non falsus. Dices significant Deum coli illis actibus, quod est falsum, & blasphemum. Ergo nullus est cultus superfluus, qui non sit etiam falsus. Respondeo significare ex intentione operantis non ex se, ex se enim potius dicunt Deum illi vanis actibus colendum esse. Secundo Dices: si Deus illis mediis vanis non colitur, sed dehonstat. Ergo cultus ei per illa exhibitus non solum superfluus, sed falsus, & mendax est. Respondet esse falsum quoad cultum formalem, non quoad materiale. id est cultum illis exhibitum carere veritate cultus, non tamen aliam in se falsitatem continere.

3. E contra cultus falsus ille dicitur, qui hanc falsitatem formalem cultus præstat aliquid falsum significando, quod dupliciter contingit vel ex parte colentis, vel ex parte medi, quod assumitur in cultum. Ex parte colentis contingit falsitas, si fingat se colere Deum nomine Christi, & Ecclesiæ; cum tamen Christus, & Ecclesia hanc illi facultatem non tribuant: quod solum in cultu publico, & qui nomine Ecclesiæ fit, evenire potest, vt rectè probat Suarez. tom. 1. de relig. lib. 2. de superst. cap. 2. à num. 15. & segg. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 37. num. 7. Solum enim ille cultus, ad quem præstandum habet Ecclesia ministros designatos usurpari potest à non designato, & tunc talis usurpatio est falsitas ex parte colentis; quia fingit se nomine Ecclesiæ Deum colere, cum tamen Ecclesia illi cultum non commiserit. Sic qui se fingeret sacerdotem, & attentaret missam dicere, committeret falsitatem ex parte colentis. Et idem credo de vero Sacerdote deposito; quia est quoad substantiam sacrificium nomine Christi offerat, at non quoad circumstantiam temporis, cum illo tempore, quo præclusus est, nollet Ecclesia, neque Christus, vt nomine suo offerat. Falsitas ex parte medi in cultum assumpti contingit, si medium assumas ad Deum colendum, quod falsum significet. Exemplum est, si modo offeras vitulum in sacrificium; denotas enim sacrificium Eucharistiæ non esse vitulum, omnia sacrificia antiqua absorbens. Item si in Sacramentis ministrandis, mutares formam, aut materiam, quia tunc falso significares Sacramentum conficere, cum tamen Sacramentum non sit. Idem iuris est, si falsis miraculis, aut testimoniis veritatem nostræ fidei confirmares. Non enim his mendaciis veritas indiget.

4. Rursus falsus cultus potest directè versari circa Deum, & circa creaturas. Circa Deum versatur, quoties Deus falsum significantibus colitur, vel vt melius dicam dehonstat, vt ex exemplis allatis constat. Circa creaturas falsus cultus versatur, si cultum debitum Deo attribuas creaturis. Et hoc tripliciter contingere potest. Primo. Si illis attribuas honorem recognoscens in eis diuinum quid esse, qui cultus, seu superstitione vocatur idololatria: ad quam speciem reducitur, qui falsis aliquis honorem veris debitam tribueret, & qui hominibus perditis honorem, & cultum, qui sanctis debetur, præstaret. Secundo, Contingit falsitas in creaturarum cultu, si honorem tribuas, vt ab eis cognitionem rerum occultarum obtineas, & hæc superstitione vocatur diuinitio. Tertio, si tibi auxilium, & suorem præstent, & hæc appellatur vana obseruantia: sic D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. quæst. 92. & 93.

5. Quoad vltimum verò quam graue peccatum sit superstitione, breuiter respondeo, per se peccatum esse mortale superstitionem falsam vel ex parte colentis, vel ex parte rei significatæ. Ex parte colentis, quia est usurpatio legationis in materia grauissima. Ex parte rei significatæ, quia factio ipso se infidelem profiteretur: sic Nauarr. cap. 11. n. 24. Caietan. 2. 2. q. 93. art. 1. & in sum. verbo superstitione. cap. 1. Valent. tom. 2. disp. 6. q. 10. part. 2. vers. si autem quaratur. Lessius lib. 2. c. 43. dist. 1. n. 4. Sanch. lib. 2. cap. 37. n. 4. Suarez tom. 1. de Religion. lib. 2. de superst. cap. 2. n. 18. Bonac. disp. 3. de primo decal. præcept. q. 5. p. 1. num. 2.

Secundo respondeo superstitionem vanam, & superfluum aliquando esse mortale, aliquando veniale: Sic Bonac. numero 4. Lessius numer. 5. Suarez num. 11. Nauarr. numero 24. Valent. part. 2. sine. Sanch. num. 10. Quando autem mortale, vel veniale sit ex materia grauitate pensandum: si enim recitans officium diuinum loco alicuius antiphonæ, vel psalmi vana aliqua verba misceres, sine dubio grauitè peccares: tum quia grauem Deo irretentiam interrogas, quem intendis vanis rebus cultu publico colere, & honorare. Tum ipsi cultui publico, quem deurtas. Idem iuris est, si turpia aliqua misceres, tamen vt partem diuini officij non immisceas. At si solum aliqua indifferentia immisceas, & non in tanta quantitate, vt ordo diuini officij grauitè perturbaretur, neque vt illius partem, peccatum solum erit veniale. Qua ratione à graui culpa excusantur addentes aliquas ceremonias, & orationes in Missa,

& officio diuino, recitantes, & orantes hac positione corporis, his gestibus, & figuris, &c. Sic suprascripti Doctores.

6. Ex his inferitur decilio illius questionis, an sit peccatum mortale ieiunare die dominica? Et quidem si in contemptum Resurrectionis Christi Domini, quasi verè à mortuis non resurrexisset ieiunares, qualiter Manichæi ieiunabant debium non est te grauissimè peccaturum; quia factum ipso ieiunio profiteris, & in huius hæresis exterminationem Ecclesia ieiunium dominicale prohibuit: cap. si quis presbyter 30. dist. cap. sacerdos 16. q. 6. & cap. ne quis ieiunet de consecrat. dist. 3. Idem iuris est, si ex fine improbandi hoc Ecclesiæ præceptum ieiunare; quia iustissimam legem improbare blasphemum est. At si seclis quolibet malo sine ob fine bonum, & honestum, qualis est, vt facis facias pro peccatis commissis, vel vt magis dispositus sis ad Deum laudandum ieiunet, culpa mortalis non erit. Quia lex illa prohibens ieiunium dominicale videtur cessasse, quia cessauit hæresis Manichæorum, ad quam exterminandum fuit ieiunium prohibuit. Neque apparet ex quo alio capite illicitum esse possit. An verò sit peccatum veniale; credo esse, si solo die dominico ieiunet; quia tunc vixit superfluo, & singulari cultu præter Ecclesiæ morem; cum enim aliis diebus tibi concessum sit ieiunare, & die dominica interdicitur, hunc ordinem inuerrere nulla rationabili causa vigente, ad minus peccatum veniale censendum est. Tom. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 37. n. 13. 14. & 15.

7. Secundo infero, si in honorem alicuius Sancti eius festum ieiunare voveas, & festum incidat in die dominica, non fore te supersticiosum, si die dominica ieiunet: quia tunc dominica dies per accidens ad ieiunium habetur, ieiunium autem ieiunare obligatus; quia est de materia licita, neque impeditur maioris boni propter tamen propria autoritate in diem antecedentem, vel sequentem commutare; quia videtur gratius Deo ob ritum vniuersalis Ecclesiæ die dominica non ieiunantis, ieiunium in alium diem transferri: Sic Sanch. suprascripto numero 18.

P V N C T V M I I.

Quid sit Idololatria, & quale peccatum.

S V M M A R I V M.

1. Definitur idololatria.
2. Est maximum peccatum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur.
3. Si contingit cum hæresi poena hæretici incurrit, secus si absque hæresi.

1. Idololatria prima, & præcipua species superstitionis est idolorum cultus, quo idola nullam diuinitatem habentia pro veris Dijs honorantur. Generaliter autem quilibet honor diuinus creaturæ attribuitur idololatria est. Dupliciter autem hunc cultum creaturis attribueret potes. Primo credendo in creatura diuinitatem resideret, ob quam diuino honore digna sit, & tunc est idololatria hæreticalis, seu mixta hæresi. Secundo, cognoscendo nullam in creatura inesse diuinitatem, vis tamen ob aliquem specialem respectum honorem Deo debitum illi tribuere. Quomodocumque autem contingat idololatria, siue cum hæresi, siue absque illa, grauissimum est peccatum, & Deo maxime iniuriosum: siquidem eius honorem usurpas, & alteri tribuis: tacite enim vis eius diuinitatem tollere, & creaturæ conferre, quod est summa blasphemia, neque hoc peccatum excusari potest vilo metu, & timores quia est res intrinsecè mala: & in his omnes conueniunt, Sanch. lib. 2. in decal. cap. 37. n. 21. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 11. part. 2. vers. et diuinitas, cap. p. 3. vers. neque obstat.

2. An autem sit maximum peccatum? Breuiter respondeo esse maximum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur. At est inferius vitium, quæ Theologicis virtutibus aduertuntur: sic Suarez lib. 2. de superst. cap. 6. num. 15. Notantur tamen dixi idololatriam esse cultum, quo honorem Deo debitum creaturæ exhibes, quia posita exhibitione quantum in te est, concilias creaturæ exultationem Deo debitam: siquidem multa à ia vni conciliatur hæc æstimatione, quam illius cultus exterioris exhibitione. Quocirca non video, quomodo sine voluntate attribuidi creaturæ honorem debitum Deo, idololatria esse possit; tamen si possit esse sine voluntate, vt de facto creatura consequatur illo cultu æstimationem Deo debitam, qualem solent habere Catholici, qui metu mortis signa adorationis idolis exhibent non ex affectu honorandi idolum, & conciliandi ei diuinitatem, sed ex affectu fugiendi mortem imminentem, si illa adorationis signa non exhibent: vt latius expendit Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. de superst. toto cap. 4.

3. Quando idololatria contingit cum hæresi, poena hæretici incurrit, si absque hæresi nullam ipso iure contrahit:

at venis puniendus arbitrio iudicis pro qualitate criminis, ut laudius diximus, cum de penis hæreticorum, & illorum, qui de hæresi suspecti sunt, sermone fecimus.

PUNCTUM III.

Quid sit diuinatio, quod duplex, & quale peccatum.

SUMMARIUM.

1. Dæmon futura contingentia pendencia à libera voluntate certè cognoscere non potest.
2. Futura à causa naturali necessario proueniencia bene cognoscere potest.
3. Variis modis homines instruant, & occulta docent dæmones.
4. Expenditur definitio diuinationis.
5. Duplex est diuinatio, & vtraque grauissimum peccatum.
6. Quod intelligitur, cum serò medijs illis vanis vteris, quid si ioci causa, ut experiaris, quid casu accidat, raro à mortali excusatur, sed plures contra sentiant.
7. Obseruare somnia, auguria, &c. non ut certa, sed ut contingentia non videtur mortale vna, vel altera vice, secus si frequenter.
8. Non videtur graue peccatum, si cum alio pactum in eas, ut præmoriens superstiti appareat, Deo id concedente, monitorius de sua salute, raro tamen à culpa veniali excusatur.
9. Inuocatio dæmonis tam expressa quam tacita multiplex est pro multiplicitate rerum, quæ ad diuinationem assumuntur.
10. Tacita, & expressa inuocatio non videtur specie differre.
11. At in confessione declarare debes, quomodo diuinaueris.
12. Omnis diuinatio siue tacita, siue expressa ad superstitionem pertinet.
13. Superstitio procedens ex pacto expresso cum dæmone plures malitias habet.

1. **P**ræmittendum est dæmonem futura contingentia à libera voluntate pendencia certè cognoscere non posse, iuxta illud I. c. 41. *Annunciate nobis, quæ futura sunt, & dicemus, quod Dñs estis vos.* Item neque certè cognoscunt cogitationes, & affectiones hominum internas in voluntate residentibus, iuxta illud 2. Paralip. 6. *Tu solum nosti corda hominum.* Verum est hæc certè non cognoscant, probabilissimè tamen ea coniectant. Tum quia causas naturales omnes, & vim earum perfectissimè norunt. Tum quia norunt hominum affectiones, & naturales eorum inclinationes. Tum quia maxima experientia pollent, & memoria retinet quid ex quo communiatur sequatur. Tum quia sagacissimi sunt, & Deo permittente hominum phantasmata variis viis perturbant.

2. Secundo præmitto futura, quæ à causa naturali necessario proueniunt: optimè dæmones prædicere possunt, quia eorum cognitio non excedit eorum naturam. Idem est de cogitatione presentium, quæ in actum externum prodierunt. Quapropter sciunt secreta consilia, furta, aliaque occulta peccata à voluntate pendencia.

3. Tertio præmitto variis modis dæmones instruere homines posse, & occulta docere. Primò obediendo sensibus vera corpora aliunde asportata, vel à se fabricata, vel saltem obediendo similitudines corporum medijs, quibus responsum reddit, & homines instruit. Secundo formando in aère aliquam vocem, quæ solum à diuinatore audiat. Tertio imitando phantasmata, sensus exteriores, & his similia: cum enim dæmon æmulator sit diuinæ excellentiæ, & omnes modos, quibus Deus suos seruos instruit, vltimate conatur, ut hæc ratione excellentiam diuinam attingat, & ostendet, & in his omnes Doctores referendi conueniunt.

4. Diuinatio in presenti est futurorum contingentium prædictio modo indebito: Sic D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 1. Azor. 1. *institute moral. lib. 9. cap. 12. q. Va. en. disp. 7. q. 12. p. 1.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. n. 1.* Suar. 1. *de Relig. lib. 2. de superstit. c. 7. n. 1.* & 2. *Lessius lib. 2. de iustit. c. 3. dub. 5. à n. 21.* Notanter dixi, futurorum contingentium, quia in ipsorum prædictioe specialiter diuinatio consistit, tamen ad prædictioem cuiuscumque oculi, quod nulla humana vi cognosci potest, extendatur. Dixi indebitis modis; quia debito modo scilicet ex diuina reuelatione futura prædicere non est diuinatio, sed propheta. Debet ergo prædictio à diuina prouidentia minime ordinatis comparari. Hæc autem alia esse non possunt, præter aurium, dæmoniorumque instructionem. Nam excluso Deo, & Sanctis Angelis non est alius qui occultorum notitiam, & quæ vi naturæ non possunt cognosci, præstare possit. Ergo si ad aliquam à Deo: cuiusque Angelis, notitiam occultorum, procuras, conueniens à dæmone procurare.

5. Dupliciter hæc prædictioem procurare putes, & iuxta illam duplex est diuinatio alia quæ fit inuocatione expressa dæmonis, & hæc verbis, & factis fieri potest. Verbis, si verbis expressis cum inuocet; factis, si facta vsurpes, quibus sic dæmonem responderet. Alia diuinatio, qua procuras occultorum prædictioem tacita dæmonis inuocatione, & hæc contingit, cum vana verba, & facta vsurpes ad illius prædictiois consecutionem. Dicuntur autem vana; quia ex se non valent notitiam illorum effectum præstare: eo quod cum effectibus nullam habeant connexionem: si igitur hæc vsurpes ad aliquos effectus cognoscendos, videtis sanè velle à dæmone notitiam habere: cum enim, vanis verbis, & factis nullus alius nisi dæmon moueri possit ad prædictioem illam concedendam; quia non sunt media apta, quibus Deus, bonisque Angelos moueatur, neque eius bonitate decent, conuincere sanè illa vsurpans velle à dæmone prædictioem illam obtinere, cui hæc vana, & facta complacent. Neque valet dicere te nolle à dæmone edoceri; & cum illo pactum inire, si factum vsurpas, cui nullus alius, nisi dæmon te immiscet. Nam facta ipso opem dæmonis imploras, quantumuis verbis contarium dicas; ut bene dicit Lessius *lib. 2. cap. 43. dub. 8. num. 52.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. num. 4.* Suar. *lib. 2. de superstit. cap. 9. num. 13.* & segg. Bonac. *disp. 3. de primo decal. præcept. quæst. 5. punct. 3. num. 6.* Vnde hæc inuocatio siue expressa, siue tacita grauissimum peccatum est, neque leuitatem materiæ admittit, eius autem malitia in eo sita est, quia hæc expressa, vel tacita inuocatione vis amicitiam cum iniquissimo inire, cuiusque discipulum esse, quod est quoddam genus prodicionis, & apostasiæ. Sic Caietan. 2. 2. q. 95. art. 2. Suar. *lib. 2. de superstit. c. 7. n. 10.* & c. 9. n. 13. & 16. Sanch. *lib. 2. cap. 38. num. 4.* & 5. Lessius *lib. 2. cap. 43. dub. 5. n. 27.*

6. Aduerto tamen supradicta procedere, cum serò medijs illis vanis vteris ad prædictioem occultorum habendam: nam si illis medijs vtrius ioci causa ut experiaris quid casu accidat, quidve tale signum designet, credens totum esse futile, & inane, communiter Doctores existimant neque esse superstitionem, neque excedere culpam venialem. Sic. Valent. 2. 2. *disp. 6. quæst. 12. p. 4.* Deltius *lib. 5. disquisit. mag. cap. 2. quæst. 4.* Sanchez alios referens *lib. 2. cap. 38. num. 20.* Bonacina *disp. 3. de primo decal. præcept. quæst. 5. p. 3. n. 17.* Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 9. n. 11.* & alij apud ipsos. At credo raro à mortali hunc vsum excusari; quia compertum tibi est illa media improprietate esse ad significandum occultos effectus. Ergo cum tentas videre quid ex illis accidat, quidve significant, tantas experiri, an de facto se dæmō illis immisceat, & consequenter tentas cum dæmone Societatem habere, quod etiam ex ioco videtur graue peccatum.

7. Existimarem autem regulariter solum esse veniale peccatum obseruare vana, vel altera vice, somnia, auguria, aruspicia; sortes, & similia, non ut certa signa futuri euentus, sed ut contingentia; quia certam fidem iis superstitionibus non præstans, non videris perfectè superstitiosus; tamen in periculo verseris. Dixi obseruare somnia, auguria vna, vel altera vice: si enim communiter hæc obseruare, & iuxta illas actiones dirigere, non dubito te grauius peccaturum, quantumuis dicas illis fidem non habere; quia factis illis denotas credere aliis non ita efficaciter ad illarum normam actiones componetes. Sic Caietan. *in sum. verbo somniorum obseruatio.* Nauar. *sum. cap. 11. n. 33.* & 37. Azor. *lib. 9. cap. 17. fine.* Sanch. *lib. 2. in decal. c. 38. n. 21.* & 22. Suar. *lib. 2. de superstit. c. 13. n. 25.* Bonac. *disp. 3. de primo decal. præcepto. q. 5. p. 3. n. 18.*

Ex quo fit à fortiori te non peccaturum, si abstineas ab aliqua actione non præcepta ob somnium, vel casum aliquem contingentem, quoties dubius es, an somnium, vel casus ille contingens fuerit à diuina prouidentia in signum futuri euentus ordinata; quia tunc videris prudenter operari. At debes fundamentum huius dubitationis habere non futile, & inane, sed firmum: alias saltem venialiter peccabis, sic Suar. *c. 10. n. 6.* Sanch. *lib. 2. cap. 38. n. 21. fine.*

8. Fit secundo te non peccare grauius, si cum alio pactum in eas, ut præmoriens superstiti appareat (Deo id concedente) monitorius de sua salute, quia nihil intendis ope dæmonis cognoscere. At raro à culpa veniali tale pactum excusabitur. Tum ob curiositatem vanam, tum ob periculum deceptionis, quod sæpè in his apparitionibus solet contingere. Quare iure optimo hos curiosos reprehendit. Martin. Deltio *lib. 2. disquisit. mag. q. 26. sect. 7.* Bonac. *disp. 3. de primo decal. præcepto. q. 5. p. 3. in fine.* Sanch. *cap. 48. n. 25.*

9. Rursum inuocatio dæmonis tam expressa, quam tacita multiplex est pro multiplicitate rerum, quæ ad diuinationem assumuntur, de quibus latè Deltius *lib. 4. disquisit. mag. cap. 2. q. 6.* & 7. Breuiter tamen eas enumerant Sanchez *n. 2. b.* Lessius *num. 25.* Suar. *cap. 8. in princ. & cap. 9. num. 5.* Azor. *cap. 12. & segg.* sed quia in specie morali non differunt, superuacaneum duxi ea nominare. Non enim differunt in genere moris diuinare per aquam, per ignem, per astra, per somnia, per sortes, tamen in genere entis decet differentia: sicuti futurum au-